

กิตติกรรมประกาศ

คงปฏิเสธไม่ได้เลยว่าหน่ออ่อนของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เริ่มด้วยน้ำมือของ อ.นพพร ประชากุล ในวิชา Postcolonialism & Feminism ซึ่งลาจากเราไปแล้ว ได้ผลิงานเป็นงานเล่มใหญ่ แม้จะเต็มไปด้วยความบกพร่อง มีสมบูรณแบบตามมาตรฐานของ อ.นพพร แต่ศิษย์ขอใช้งานชิ้นนี้สักการะพระคุณอาจารย์ ผู้รักการถ่ายทอดความรู้อย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ได้ทุกเวลา และสถานที่ และความระลึกถึงอาจารย์ได้ช่วยนำพาให้งานชิ้นนี้ลุล่วงลงได้

พลังผลักดันสำคัญอีกส่วนหนึ่งก็คือ แม่ เรายังจำระยะเริ่มของการป่วยเรื้อรังได้ว่ามีวันหนึ่ง ที่เรากลับบ้านเร็วผิดปกติ เห็นแม่นอนทรมาณกับอาการปวดแขนอยู่ในความมืดคนเดียว ไม่มีใครอยู่กับแม่เลย ชีวิตยามเกษียณของแม่ต้องอยู่กับบ้านว่างเปล่าในตอนกลางวัน ขณะที่คนอื่นต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทั้งที่ตัวแม่เองก็เจ็บป่วย เราเห็นแล้วถึงได้ตัดสินใจลาออกจากการที่เรารักทันที เพื่อมาอยู่กับคนที่เรารัก และรักเรา มิได้คาดคิดมาก่อนว่านั่นคือการตัดสินใจที่มีค่ายิ่งนักต่อชีวิตเราในเวลาต่อมา แต่อาการของแม่ก็ไม่ดีขึ้น เมื่อต้องเจ็บหนักทั้งจากโรคที่เป็นอยู่และอาการแทรกซ้อน แพทย์ กับ พ่อ เริ่มเข้ามายุ่งเกี่ยวกับชีวิตแม่มากขึ้น สุดท้ายแม่ต้องตัดสินใจเลือก "วิทยาศาสตร์" มากกว่า "ความรัก" แม่จึงต้องกลายเป็นคนไร้ค่า ที่ถูกจำกัดบริเวณบนเตียงนอนและพื้นที่รอบบ้านเท่านั้น จะออกนอกบ้านก็เมื่อไปหาหมอ รอรับยา รอรับเคมี รอรับอะไร ๆ ที่แพทย์สั่ง และยังมีพ่อเป็นตัวแทนแพทย์อยู่ที่บ้าน เรายอมรับว่าเราโกรธแม่ เพราะว่าแม่ไม่ยอมเชื่อว่าความรักและความผูกพันของเราสองคนจะรักษาแม่ได้ แม้จะไม่หาย แต่ก็จะไม่ทำให้แม่เป็นคนไร้ศักดิ์ศรี จนตรอก หมดสภาพ เพราะกระบวนการรักษาในโรงพยาบาลที่บั่นทอนกำลังใจของแมลงทีละน้อย ๆ โชคร้ายที่แม่ไม่ได้อยู่กับเราลำพังสองคน แม่มีชีวิตอยู่ในครอบครัวทำให้แม่ต้องเกรงใจพ่อ และรวมถึงเกรงใจหมอ เพราะพ่อก็เชื่อหมอด้วย จะสั่งหรือบังคับให้ทำอะไรก็ต้องทำตาม ชีวิตบนรถเข็นถูกใครเข็นไปไหนก็ต้องไป แต่เมื่อคิดดูอีกครั้ง สิ่งที่เรากำลัง เคารพหน้านั้นก็คือ "วาทกรรมการแพทย์" ต่างหาก ความทุกข์ของแม่ทำให้เราเข้าใจ วาทกรรม ดียิ่งขึ้น ว่ามันสำคัญต่อชีวิตคนถึงขั้นชี้เป็น-ตายได้

นอกจากนี้ยังต้องขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่มีโชคและมีส่วนในวิทยานิพนธ์แต่ยังมีส่วนสร้างชีวิตเราให้มาเขียนวิทยานิพนธ์ นับแต่ อ.สินธิ์ สิทธิรักษ์ ประธานและผู้ออกตั้งหลักสูตรสตรีศึกษา ที่ชักจูงให้เราเข้าสู่โลกของวิชาการ พร้อมสนับสนุนกำลังใจอย่างสม่ำเสมอ ไม่น่าเชื่อว่าคนในธรรมศาสตร์จะกลั่นแกล้งกันได้เผ็ดร้อนขนาดนี้ ทั้งยังต้องกราบขอบพระคุณอย่างมากต่อ อ.จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์ และ อ.ธเนศ วงศ์ยานนาวา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ของเรา ที่คอยเอาใจใส่ให้คำแนะนำ และยังเอาใจช่วยให้งานสำเร็จ แล้วจึงต้องย้อนไปไกลถึง อ.วารุณี พิณฑุสุมิต อาจารย์

ประจำชั้นสมัย ม.1 กับประโยคติดหูเราว่า “คุณจะถูกคนเดียวในโลกได้หรือ” และ อ.ประไพ วีโรทัย อาจารย์ประจำชั้นสมัย ม.6 ได้กล่าว วรคทอง กับเราหลังจบสิ้นกิจกรรมทุกอย่าง ก่อนหน้าสอบเอ็นทรานซ์ว่า “นั่นทำเพื่อคนอื่นมามากแล้ว ถึงเวลาต้องทำเพื่อตัวเองบ้าง”

ไม่น่าเชื่อว่าที่ทุกคนที่เราคัดเลือกเพื่อนำมากล่าวถึงทั้งหมด ทำมาหากินด้วยการเป็นครู ทุกคน จึงขอให้ข้อความข้างต้นทั้งสามย่อหน้าเป็นประหนึ่ง บทไหว้ครู ของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เพื่อรำลึกพระคุณผู้มีอุดมการณ์และวิญญานครูอีกมากมายที่ประสาทวิชาให้แก่เรา

นอกจากครูแล้ว ชีวิตเรายังคงมีทุกวันนี้ได้ ก็เพราะมีส่วนกุหลาบฯ กับห้องเชียร์ จนอาจกล่าวได้ว่าเรารัก ส่วนกุหลาบวิทยาลัย มากกว่ารัก ประเทศไทย เราเชื่อว่าชีวิตหกปีในสวนกุหลาบฯ มีส่วนก่อร่างสร้างตัวเราจนเป็นเราในวันนี้ นอกจากเพื่อนพี่น้องในสถาบันชายล้วนแล้วยังต้องขอบคุณเพื่อนฝูงในสตรีศึกษาและธรรมศาสตร์อีกหลายคนสำหรับมิตรภาพ ชีวิตเรามีโชคดีประการหนึ่งคือการได้มิตรอย่างพวกคุณ และช่างบังเอิญเสียอะไร วันเกิดโรงเรียนสวนกุหลาบฯ เป็นวันเดียวกับวันสตรีสากลเสียด้วย (8 มีนาคม) และลืมไม่ได้เลยสำหรับเพื่อน ๆ และครูอาจารย์ พัฒนศึกษาศาสตร์ ประสานมิตร ที่ได้ให้โอกาสทางวิชาการกับเราอีกเช่นกัน

คงจะใจร้ายเกินไปหากละเว้นไม่กล่าวถึงกำลังใจอันเหลือเชื่อ ขณะที่เราซุ่มเขม้นเขียนวิทยานิพนธ์ที่ร้านกาแฟเจ้าประจำในซอยอารีย์ ย่านพหลฯ ช่วงนั้นซ้อนกับเวลาเตรียมตัวสอบของเด็ก ม.6 โอ-เน็ต หรือ เอ-เน็ต อะไรกันก็ไม่ทราบ หนุ่ม-สาวตัวน้อยกลุ่มหนึ่งก็มายึดร้านนี้เป็นที่อ่านหนังสือ เรานั่งเขียน พวกเขาอ่าน ก้มหน้าก้มตาทำหน้าที่ของตนเองข้าง ๆ กัน เจอกันบ่อยจนชินตาและคุ้นหน้า เวลาเราเหนื่อย เราล้า เราเครียด แค่มองหน้ามองดูเด็กพวกนี้ ดูพวกเขา นั่งคุย อ่าน กิน นินทาผู้ชาย ฯลฯ ก็พอช่วยประโลมใจให้สดชื่นฟื้นคืนพลังอย่างน่าประหลาด หากวันไหนเจ้าพวกนี้หายหัว ร้านกาแฟกลับสู่ความเงียบสงบ ไม่มีเสียงคุยอะละสลักอะ แต่เรากลับรู้สึกเหงาแปลก ๆ จนพาลจะคิดจะเขียนติดขัดไปหมด เวลานี้พวกคุณคงแยกย้ายกันไปตามทางของตัวเองแล้ว แต่เรายังคงรักและระลึกถึงพวกคุณอยู่เสมอ เพราะคุณคือกำลังใจของเรา

วันนี้เราย้อนกลับไปจับความรู้สึกขณะนั้น ขณะกำลังต้องรีบป้อนงานเล่มนี้ให้เสร็จทันเส้นตายของการศึกษาและเส้นตายของแม่ สายตาที่เราใช้มองดูเด็ก ๆ พวกนี้ น่าจะคล้ายกับสายตาที่แม่มองดูเรา เมื่อเราตัวเท่าเด็กพวกนี้ แม่คงอสังขวิญญากับชีวิตของลูกชายที่ต้องมีหน้าที่คร่ำเคร่งเรียนหนังสือ แต่ดันเอาเวลาเรียนไปให้อยู่ในห้องเรียน ทำเรื่องที่เขาสาระต่ออนาคตได้ลำบาก แม่ก็คงไม่เข้าใจสิ่งที่เราทำเท่าไรหรอก แต่เราพอรู้ว่าแม่ก็ภูมิใจในตัวเรามาก ฉะนั้น ทุกครั้งที่เคยหันมองเด็ก ๆ พวกนี้ ทำให้เราต้องคิดถึงแม่ แม่ที่ป่วยหนักเกินเยียวยา แม่มีที่

ลูกชายที่เป็นความหวัง แต่เราก็ทำให้แม่หมดหวังไปที่ละเรื่อง ๆ จนคงเหลือแค่คำว่า ขอให้เราเรียนจบปริญญาโทก็พอ

เรารู้สึกชัดเจนว่าแม่กลัวโรงพยาบาลมากขึ้นเรื่อย ๆ หลังจากเผชิญเรื่องราว ๆ ซ้ำซ้อนจากการรักษาตามหลักวิชาของแพทย์ในสถาบันการแพทย์ แม่สรุปมานานแล้วว่าแพทย์หรือโรงพยาบาลคงช่วยแม่ไม่ได้อีกแล้ว แม่กลัวทุกครั้งที่ต้องไปโรงพยาบาล กลัวว่าหมอจะสั่งไม่ให้กลับบ้าน แต่แม่ก็ปฏิเสธการเดินหน้าไปสู่ความกลัวนี้ไม่ได้ เพราะชีวิตแม่ถูกตีตราไว้แล้วว่าเป็นคนป่วย ต้องพึ่งหมอ ต้องไปโรงพยาบาล จึงไม่มีทางที่แม่จะกล้าขัดใจพ่อ ซัดใจแพทย์ เพราะแม่รู้ว่าพวกเขาล้วนแต่ “หวังดี” อยากให้แม่หายดี แม่เองก็เชื่อว่าที่เขาทำนั้นถูกต้อง-ไม่ผิด ทั้งที่แม่รับรู้ผ่านร่างกายของแม่เองทุกขณะว่า มันช่วยเยียวยสมแม่ไม่ได้ แต่แม่ก็ต้องยอมผืนทนรับการรักษาที่แสนจะทรมานตัวเอง เพียงเพื่อให้ พ่อ แสดงบทบาทความเป็น พ่อและสามี ที่ดี เพียงเพื่อให้แพทย์แสดงบทบาทความเป็น แพทย์ ที่ดี แม่ยอมทนรับบทผู้เสียสละเพื่อผู้อื่น ชีวิตของแม่คือชีวิตที่อยู่เพื่อคนอื่นโดยแท้ โชคร้ายที่แม่ไม่รู้จึกคำว่า วาทกรรม แต่ที่น่าตำหนิกว่านั่นคือ ตัวเรา ทำไมเราไม่บอกแม่ว่ามีสิ่งนี้อยู่ มันครอบงำและสิงสู่ในตัวแม่มานาน ทำให้ต้องยอมรับมันว่าเป็นความจริงแท้หนึ่งเดียว แม่คิดว่าก็แม่ป่วยจะให้แม่ไปไหน แม่ก็ต้องเชื่อหมอ ให้หมอรักษา หมอรู้ดีอยู่แล้ว ทั้ง ๆ ที่แม่ไม่เชื่อถือสิ่งเหล่านี้อีกต่อไปแล้ว บางทีแม่อาจจะรอดถ้าแม่เข้าใจ วาทกรรม

เช้าวันพุธที่ 28 พฤษภาคม 2551 เราเดินไปหาแม่ที่เตียง บอกว่า จบปริญญาโทแล้วนะ เพราะอาจารย์เห็นชอบที่เราได้แก้ไขเนื้อหาแล้ว เหลือแต่ทำตัวเล่มให้สมบูรณ์เท่านั้น แล้วก็บอกลาแม่ว่าจะไปทำงานที่ระยองสองคืน ไม่ต้องเป็นห่วงนะ จากนั้นก็ยกมือเราขึ้นลูบหัวแม่เบา ๆ อย่างที่เคยทำ แม่มองตาของเราแล้วพยักหน้า แม่ตื่นนอนตาสว่าง มีสติรับทราบสิ่งที่เราพูดแน่นอน แม่เข้าใจ แม่รู้ และแม่ก็มั่นใจด้วยว่า มิได้เป็นเพียงแค่คำโกหกเพื่อปลอบใจ แม่แม่จะตายต่อหน้าถ้าเราไม่จบ ก็จะไม่จบ แม่อยากให้เราบวช เราก็บอกว่าเราไม่อยากบวช ไม่มีการประนีประนอมรักษาน้ำใจแม่แม่แต่เนิ่นๆ ฉะนั้น ณ เวลานั้นเราเชื่อว่าแม่คงภาคภูมิใจ และสมหวังในสิ่งที่แม่หวังแล้ว แม่จะเป็นเพียงหนึ่งในร้อยก็ตาม

อีกราวสองชั่วโมงกว่า ขณะนั่งรถบนทางด่วนมุ่งหน้าทิศตะวันออก แม่ก็ลึนลมอย่างสงบที่บ้าน แม่จากเราไป ในขณะที่เรากำลังหันหลังให้แม่ หันหลังให้บ้าน หันหลังให้ครอบครัว ขณะที่เรากำลังเดินออกห่างจากแม่ ห่างจากบ้าน ห่างจากครอบครัว แม่เลือกแล้วที่จะปลดปล่อยเรา แม่รู้ว่าใจเราดีว่าใจเราไม่ได้อยู่ที่บ้านอีกต่อไปแล้ว เราคับข้องและอึดอัด แม่รู้ว่าตัวแม่ตัวเองเป็นเงื่อนไข แม่ตัดสินใจปล่อยเราให้ไปตามทาง ไปเสียจากบ้าน จากครอบครัว ไปเสียเถอะ

ไม่ต้องกังวลถึงแม่อีกแล้ว แม่ให้ชีวิตเราเป็นครั้งที่สอง ครั้งแรกให้กำเนิด แต่ครั้งนี้ให้เสรีภาพ ที่แม่ยอมใช้สังขารของแม่ไปแลกเอามาให้เรา แม่สร้างกุศลอันยิ่งใหญ่ปล่อยให้เราที่ทั้งเซื่องและคับออกจากกรงที่เรียกว่า บ้าน เมื่อแม่เชื่อตามประสาแม่ว่าเราเติบโตและแข็งแรงพอแล้ว ชีวิตของแม่คือชีวิตที่อยู่เพื่อคนอื่นโดยแท้

อย่างไรก็ตาม นี่คือนิยามนิพนธ์ไม่ใช่หนังสืองานศพ ด้วยความจำเป็นที่ต้อง “เผา” ด้วยความเร่งรีบ ทำให้ห้องสมุดจะได้วิทยานิพนธ์แยะ ๆ เพิ่มอีกหนึ่งเล่ม ความบกพร่องทั้งหมดเราขอน้อมรับแต่ผู้เดียว เพราะมันเป็นงานของเราเพียงคนเดียว และในที่สุดแล้ว มันได้กลายเป็นอนุสรณ์แห่งชีวิตที่เกิดขึ้นด้วยความภาคภูมิใจ เนื่องจากมันเป็นประมวล “ความรู้” ที่เราเขียนขึ้นด้วย “ความรัก”

ธัญญ์ เจริญกุล
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2551